№ 121 ՅՈՒԼԻՍԻ 19 (31) 1878 ՅՈՒԼԻՍԻ 19 (31) № 121

ՍՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1878 Թւից

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տօն և տօներին հետեւեալ օրերից:

Լրագրի ղեկը և պրօգրամմն նոյն են մնում: Մենք ստանում ենք ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվանը 6 րուբլ: Գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ մէջ:

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը:

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով՝ ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անգլիա և Թիւրքիա: — Ներքին տեսութիւն: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր: — Արտաքին տեսութիւն: Բերլինի դաշնագիրը: Հայոց խնդիր: Անգլիա: Արտաքին լուրեր— «Մշակի» հեռագիրներ: — Յայտարարութիւններ: — Ցեղեկացոյց: — Բանասիրական: Վարդիկ.

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԹԻՒՐՔԻԱ

Անգլիայից Թիւրքիայի վրա յանձն առած հովանաւորութիւնը, երեւում է, չի փրկի Թիւրքիային, որպէս պետութիւն:

Թիւրքիայի այլ և այլ տեղերում շարունակվում են ապստամբութիւններ, ամբողջ պետութեան մէջ, ինչպէս վկայում են լրագիրները, տիրում է կատարեալ անիշխանութիւն: Գաւառներում կենտրոնական կառավարութենից տուած հրամանները չեն կատարվում, նահանգների վալիները մին միւսի հետեւից փոխվում են, Կ. Պօլսի մէջ տիրում է կատարեալ խառնակութիւն.... Երկրի ֆինանսական դրութիւնը սարսափելի է:

Թիւրքիան կարծես սկսում է հասկանալ որ հետզհետէ դառնալու է Անգլիային աւատական երկիր....

Ոչ թէ միայն Թիւրքիայի քրիստոնեայ ժողովուրդները, բայց և նոյն իսկ մահմետական տարրը գրգռուած է Անգլիայի դէմ: Քրիստոնեայ ազգաբնակութեան հայեացքները ուղղված են դէպի Ռուսաստան և ինքն Թիւրքաց տէրութիւնը ամեն ջանքեր է անում աւելի և աւելի մօտենալ և բարեկամանալ Ռուսաստանին....

«Голосъ» լրագրի Կ. Պօլսից ստացած թղթակցութիւնները հաստատում են մեր ասածը: Ուրիշ կողմից մեր լրագրի ներկայ համարում տպված մեր Էրզրումի մանաւոր թղթակից ստացված հեռագիրը ցոյց է տալիս որքան դժգոհ են հայերը Անգլիայի հովանաւորութենից....

Անկարելի է ընդունել, որ Անգլիայի պետական մարդիկ առաջուց նախատեսած չը լինէին, որ Թիւրքիան շուտով քայքայվելու է, կտոր կտոր ընկնելու է: Նրանց յայտնած դիտաւորութիւնը Թիւրքիայի գոնէ ասիական մասի ամբողջութիւնը պաշտպանելու և պահպանելու մի կեղծաւոր միջոց էր ծածկել իրանց շահասէր դիտաւորութիւնը՝ ամբողջ Փոքր-Ասիան իրանց ձեռքը գցելու....

Կիպրոս կղզին անգլեացիների համար ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ մի առեւտրական գրասենեակ, իսկ Փոքր-Ասիան և Հայաստանը մի ընդարձակ գործարան, որի բնական արդիւնքները պէտք է ծառայեն Անգլիային հարստացնելու համար, իսկ բնիկ ժողովուրդը պէտք է դառնայ մշակ դաս, որ պէտք է հնդկացիների պէս ստրկանայ տիրապետողների ձեռքում, և երբէք չը կարողանայ ձգտել և հասնել ինքնուրոյն քաղաքական կեանքին:

Այսու ամենայնիւ Անգլեան յոյս ունի պահպանել Թիւրքիայի գոնէ ասիական մասի ամբողջութիւնը: Բայց եթէ նա կը սխալվէր իր հաշիւների մէջ, եթէ Թիւրքիան ինքն իրան կտոր կընկնէր, անգլիացիների տիրապետութեանը Ասիայում կարող է վերջ դրած լինել....

Եւ այն ժամանակ միայն քրիստոնեայ տարրերը կը կարողանան կրկին շունչ քաշել և ինքնուրոյն կեանքին ձգտել:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 13 յուլիսի

Կարդալով ձեր լրագրի №№ 63 և 64-ում տպված հրաւէրը օգնել «Արարատեան Ընկերու-

---

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՐԴԻԿ

IX

«Աղա... Աղա...»

—Ո՞վ է. զարհուրած վեր թռայ և ինչ.—ես գտնվում էի իջեւանի սենեակում...

Մարդ իրան աւելի ջերմեռանդ է զգում երբ անակնկալ կերպով փրկված է տեսնում իրան. ես խորին ջերմեռանդութեամբ խաչակնքեցի երեսս: «Երազ էր...» Դեռ մտածում էի:

—Էդ ինչ փիս քնել գիտես, աղա, ասաց սայլապանը:

«Բայց Վարդիկը...» չփոթված դուրս թռաւ բերանիցս.

—Վարդիկ.

«Տէր-Սակուլ...»

—Տէր-Սակուլ. հարց էր անում զարմացած սայլապանը. էդ որտեղից ես իմանում մեր տէրտէրի անունը:

«Վարդիկը, Վարդիկը... ի՞նչ եղաւ...»

—Լայնաձորցի Վարդիկը. դու նրան որտեղից ես ճանաչում:

«Հա, ծուռ է նա. ես նրան ճանաչում եմ...»

—Օ՛, աղա, խեղճի գլխին մեծ փորձանք ա եկել: Հէնց քնած վախտ մենք էլ էդ էինք պատմում մեզ ու մեզ:

Բաս դու քնած էիր. բան չես հասկացել...

«Ես քնած էի, ձեր պատմածից ոչինչ չեմ լսել. խնդրեմ ասէք բոլորը...»

—Վարդիկը, մեր աշխարհի լաւ տղերանցից մինը, Ներկարարանց տանն էր: Տէր-Սակուլն էլ, աղա, մի բեհեզղեպու մարդ ա. խու սաղաջէլին տեսած խու նրան... Էդ խեղճ տղէն նրա մօտ մի քիր ունէր անունը Մէրիկ: Դէ, աղա, յիմար խալխն ենք. ինչ ենք իմանում—ինչ կայ —ինչ չը կայ. ամառ—ձմեռ անտաշ մարդին մի խելքն ինչ անի...

«Եղբայր դու հարցից մի դուրս գալ,» յուսահատված գոռացի. «ես չեմ հարց անում թէ դուք ամառ ձմեռ ինչպէս էք կառավարվում մի ուղեղով. դուք Վարդիկից ասեցէք...»

—Հա, էն էի ասում, աղա. Վարդիկի քիրը Տէր-Սակուլի տանը քօծ էր. ոնց ա ըլըմ, ոնց չի ըլըմ, էդ աղջիկը, սուտ թէ ղորթ—Աստուծ գիտի, ասըմ են թէ էդ աղջիկը Տէր-Սակուլանց տան աւետարանի փթաթան աղլուխներից մինը մթամ թէ գողանըմ ա: Էն անօրէն Սակուլը բանը դատաստանի քցեց ու գլաւնի (уголовное) չինեց: Խալխը մէջ մտաւ, էդ բանը խաղաղացրեց ու քոխվէն վճիռ արաւ, որ Ներկարարանց տանիցը Վարդիկը գայ իր քուրը Սիբիրից ազատելու տեղակ Տէր-Սակուլի տանը մուհաթ օխտը տարի նօքարութիւն անի... Տեսնում ես, աղա, աշխարքի բանը...

—Այս ամենը ինձ համար խիստ հետաքրքիր նորութիւնք էին. «յետոյ...» հարց արի ես:

—Յետոյ, աղէս որ դու ես. մէջ տեղը աւետարանի աղլուխն ա կորչում, աւետարանը ինքը իր գողին չի կարըմ պատժի, տէրտէրի ձեռն ա քցըմ, որ տէրտէրը պատժի. խեղճ Վարդիկն էլ, ինչ անէր, գառան պէս խոնար, ճարը կտրած եկաւ ու Տէր-Սակուլի տանը ղուլլուղ էր անում...

«Յետոյ...»

—Էս օրերըմ մեր գետը մեր խալխի նման կատաղել էր: Տուն—որդովի ամենքն էլ թոռերը վեկալած ձուկ բռնելու են դուս եկել: Տէր-Սակուլն էլ հազարփեշայ Վարդիկին ա բըգըըըմ ու ձուկ բռնելու ղրկըմ զօրով...

Մի ողբալի գուշակութիւն ենթադրել տուեց ինձ երազիս ճշմարտութիւնը...

«Յետոյ... Շարունակիր...»

—Էլ էնքանը չը գիտեմ, ախ քաշելով պատասխանեց պառմիչ սայլապանը. համա ասըմ են, որ Վարդիկը կորել ա. միան Տէր-Գրիգորն հաւատացնըմ ա որ նրան անպատճառ իր քուրը մեղաց համար սուփ աւետարանը պատժել ա...

«Ի՞նչպէս թէ՝ կորել ա...»

—Չեմ իմանըմ.

«Ապա դեռ չեն գտել...»

—Չէ. շատերն էլ ասըմ են որ գնացած կըմ քաղաք Ներկարարանց Մանուշարի կուչը Տէր-Սակուլիցն ազատվելու համար...

«Սուտ է: Մանուշարը ես եմ. նա ինձ մօտ չէ եկել և ճանապարհին էլ չէ պատահել...»

—Դուք ես Մանուշարը... Օ՛. քեզ համար շատ լաւ խաբարներ ենք լըըմ. երանի քու հօրը որ քեզ պէս յուսըմական որթի ունի... Նա սկսեց նա տնդղել ինձ աչքով ոտքից մինչ գլուխ:

«Դու Վարդիկիցն ասա. էլ ինչ գիտես... Ապա կորաւ, էլի...»

—Էլ բան չը գիտեմ, աղա ջան:

«Նրա գլխին մի փորձանք չէ եկել... խեղդվել չէ... գլուստ ասա...»

—Իմանըմ չեմ, աղա ջան:

Անհամբերութիւնը խեղդում էր ինձ, վեր թռայ դէս ու դէն ընկայ...

Գիշերը բաւականին անցել էր:

«Առ քեզ մի մանէթ» ասացի ես հանելով ազքատիկ քսակս:

Սայլապանը չուզեց սկսեց աչքերը և նորից շողքորթել.

—Հա, ասըմ են որ դու.

«Առ էս մի...»

—Երանի, հազար երանի քու հօրը, որ քեզ պէս...

«Լսիր. առ և խնդրեմ այս րօպէիս տրօյկէն լծիր...»

—Չէ, աղա ջան. ասաց նա սիրահարական իր հայեացքը չը հեռացնելով քսակից. ստրաստէն ճամբեղ չի:

«Ապա ծուռ է...»

—Գետն ա գնացել: Չէ, չի ըլլի աղա. գմբեռնատի համար աձիանը չեն տալ...

Սիրտս կարծես շամփուր խրած լինէին. ոտներս հանգիստ չեն կանգնում, գլուխս պտտվում է, սրտիս զարկը լուռ սենեակում ցցրծին է հանում... գիշատեսիլ պատկերներ, սրինոտ մտածմունք, սև մտքեր, դառը ցնորմունք ընկե-

թեան» վանի մէջ բացվող ուսումնարանի համար, շատ ուրախացանք։ Ի հարկէ ռուսաց ողորմած կայսրի հովանաւորութեան ներքոյ ազատ կեանք վայելող հայերիս աւելի մեծ պարտք է, որ այդպիսի ազգին բազդաւոր ապագայ խոստացող վսեմ գործին, չը խնայել մեր կարողութեան չափ օգնելու։ Ուստի այդ նպատակով սկսեցի ժողովել ազգակցիններից և ծանօթներից նուիրատուութիւններ թէ փողով և թէ գրքերով որով ուղարկում եմ 111 ր. փող և գրեանք հանդերձ մեծապատիւ նուիրատուների ցուցակովն յայտնելով իմ անկեղծ շնորհակալութիւնը նրանց, որոնք չը խնայեցին իրանց կարողութեան չափ նուիրել ազգի գանձանակին իրանց կոպէկները։ Մանաւանդ յայտնում եմ անկեղծ շնորհակալութիւն մեծապատիւ տիկին Եղիսաբէթ Տէր-Դաւթեանցին, որը մասնակցեց այս փոքրիկ գումարի հաւաքելուն։

Բայց ամենից աւելի ցանկալի կը լինէր որ մեր ազգասէր եղբայրները մի մասնաժողով կազմէին յանուն նոյն ընկերութեան, որով աշխատէին «Արարատեան Ընկերութեան» հետ յարաբերութիւն ունենալով, միշտ նրա նիւթական ոյժը աւելացնելու։—Կարապետ Խօջամիրեանց 3 րուբլ, Князь Василій Сумбатовъ 1 р., Ա. Խ. Քալանթարեանց 6 ր., Աղէքսանդր Աբխեանց 10 ր., Մկրտիչ Մէլքումեանց 1 ր., Վասիլ Խաչիկեանց 1 ր., Ս. Բահատուրեանց 1 ր., Նիկալայ Մէլիք-Մուրադեանց 3 ր., Յ. Շ. 3 ր., Ս. Մակարեանց 1 ր., Բ. Տէր-Յակոբեանց 1 ր., Զ. Աֆեանց 2 ր., Անյայտ ոմն 1 ր., եղբ. Աբովեանց 3 ր., Ա. Տէր-Ղևոնդեանց 4 ր., Մէլիք-Մէհրաբեանց 1 ր., Ա. Մանուչարեանց 1 ր., Յ. Մէլիք-Թանգիեանց 1 ր., Մ. Անանեանց 1 ր., Ն. Աթանասեանց 1 ր., Վասիլ Վարդանեանց 1 ր., Լուսեղէն Թաթանեանց 1 ր., Է. Ս. Մուսաբէգեանց 1 ր., Սահակ քահանայ Խախանեանց 2 ր., Г. Чарахчянцъ 1 р., պ. Պ. Յովհանջանեանց 3 ր., տիկին Եղիսաբէթ Տէր-Դաւթեանց 7 ր., տ. Եղիսաբէթ Արամեանց 1 ր., Ա. Մուրադեանց 1 ր., Միքայէլ Ղամազեանց 3 ր., Սենեքերիմ Վ. Ղազարեանց 2 ր., Սարգիս Գասպարեանց 3 ր., Ա. Ամիրզադեանց 1 ր., Ի. Ծուրինեանց 1 ր., Անյայտ ոմն 1 ր., Ս. Թումանեանց 1 ր., Բ. Ջօհրաբեանց 1 ր., եղբ. Տէր-Միքայէլեանց 10 ր., Ա. Բէլուբէգեանց 1 ր., Վանօ Միսկինեանց 5 ր., Ա. Տէր-Մինասեանց 1 ր., Ա. Տէր-Մկրտչեանցի ընծայած 52 օրինակ «Խօսող կաղնիից» ծախեցի 32 օրինակ 8 ր., Մ. Հախնազարեանց 5 ր., եղբ. Աբովեանց 40 օրինակ «Երկու խօսք», 10 օրինակ հայոց պատմութիւն, Յովսէփ աւագ քահանայ Օրբէլի 5 օրինակ սրբազան պատմութեան, 6 օրինակ նախաշաւիղ 1 մասն, 5 օրինակ նոյնը 2 մասն, Աղէքսանդր Տէր-Մկրտչեանց 52 օրինակ «Խօսող կաղնիից» 20 օրինակ։

Մարտիրոս Յ. Հախնազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Լսում ենք, որ այսօր լինելու է Ներսեսեան դպրոցի հոգաբարձութեան նիստը Նանդինեանցի առաջարկութիւնը քննելու համար, որի մասին մենք յիշել ենք երեկվայ համարիառաջնորդող յօգուածում։

—

ԼԱԲԻՆՍԿԱՅԱ գիւղից մեզ հաղորդում են, որ այնտեղ տարածված են ջերմ և փորացաւ հիւանդութիւնները։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ հաղորդում են, որ յուլիսի 9-ին հոգևոր դպրոցի դահլիճում եղել է գրականական երեկոյ։ Մի քանի №№ թւում կարդացվել է և հետևեալ. Լրագիրներ, նոցա նշանակութիւնը, օգուտը, վնասը (այս ընդհանրապէս) իսկ ըստ մասնաւորի մեր լրագիրներ „Մշակ,“ „Փորձ“, „Հայկ. Աշխարհ“, «Արարատ» „Մեղու“։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Փօստը շատ անկանօն է գալիս մեր քաղաքը։ Երկու շաբաթվայ լրագիրները միասին ենք ստանում։ Յուլիսի 11-ին հասաւ այստեղ գեներալ Տէր-Ղուկասով։»

—

Յուլիսի 3-ին ԹԻՖԼԻՍԻ Կրուժօկ անուանված կլուբում տեղի ունեցաւ մի խնջոյք յօգուտ կրէյսերների կամաւոր նաւատորմի։ Զուտ արդիւնքը խնջոյքից եղաւ 1,300 րուբլ։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Մի բժիշկ մի քանի շաբաթ այցելութիւն էր գործում մի հարուստի տուն, որի աղջիկը հիւանդ էր։ Երբ հիւանդը առողջացաւ, բժիշկը պահանջեց իրան վարձատրել։ Հարուստը առաջարկում է նրան 5 րուբլ, ասելով, ներեցէք աւել չեմ կարող տալ։—Ի՞նչ էք խօսում, ասում է բժիշկը, ես 10 րուբլից աւելի ֆայտօնի եմ տուել։—«Օրհնած, պատասխանում է հարուստը, եթէ այդպէս էր ինչու առաջուց չասեցիր, իմ աղջիկը հինգ րուբլուց աւելի չարժի, ուզում ես, փողի տեղ իրան վերառ»։ Բժիշկը թքում է և դուրս է գալիս։

—

Երէկ ԹԻՖԼԻՍԻ Միջի-փողոցում բռնեցին մի թուրք որ խիստ ճարպիկութեամբ դուրս էր քաշել մի պարոնի գրպանից նրա փողերի պահարանը։ Գրպանահատների թիւը սաստիկ բազմացել է մեր քաղաքում։

—

ԴՈՒՇԷԹԻՑ մեզ հաղորդում են, որ այնտեղ և շրջակայ գիւղերում տարածված են ծաղիկ և զանազան տարափոխիկ հիւանդութիւններ։

—

ԴՈՒՇԷԹԻՑ մեզ հաղորդում են, որ անդադար եկած անձրևներից գոյացած հեղեղը բաւական վնասներ է տուել։ Մի քանի տներ են քանդվել և արտեր ու այգիներ ջրով լցվել են։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԵՐԼԻՆԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

—

Այս սահմանի տեղը կորոշէ եւրոպական մասնաժողովը, որի անդամները այս դաշնագիրը ստորագրող պետութիւնների ներկայացուցիչները կը լինեն։ Սրա հետ մտադրվում է.

1) որ մասնաժողովը ի նկատի կունենայ, որ Ն. Կ. Մ. սուլթանին անհրաժեշտ է միջոցներ ունենալ արևելեան Ռումելիայի սահմանները պաշտպանելու համար,

2) որ Սամակովի շուրջը 10 կիլոմետր տարածութեամբ բոլոր ուղղութիւններով ամրոցներ չը պէտք է կառուցանվեն։

Յօդ. 3) Բօլգարիայի իշխանը ազատ ընտրվում է բնակիչներից և հաստատվում է Բարձր. Դրնից պետութիւնների համաձայնութեամբ։ Եւրոպական մեծ պետութիւնների թագաւորող տներից ոչ մի անդամ չէ կարող Բօլգարիայի իշխան ընտրվել։

Եթէ իշխանի տեղը պարապ մնաց, նոր իշխանի ընտրութիւնը կը լինի նոյն պայմաններով և նոյն ձևով։

Յօդ. 4) Բօլգարիայի անուանի մարդկերանց ժողովը, հաւաքվելով Տիրնօվօյում, մինչև իշխանի ընտրութիւնը կը մշակէ իշխանութեան օրգանական կանօնադրութիւնը։

Այնտեղերի համար որտեղ բօլգարական ազգաբնակութիւնը խառնված է թիւրք, յոյն, վալախ բնակիչների հետ, ընտրութիւնների և օրգանական կանօնադրութեան մշակելու ժամանակ հարկաւոր ուշադրութիւն կը դարձնվի այդ ազգութիւնների իրաւունքների և պէտքերի վրա։

Յօդ. 5) Հետևեալ որոշումները կը կազմեն Բօլգարիայի պետական իրաւունքի հիմունքները։

Կրօնական համոզմունքների և դաւանութեան զանազանութիւնը ոչ ոքի իրաւունք չէ տալիս այդպիսիներին անընդունակ համարել կամ զրկել նրանց քաղաքական իրաւունքներից, կամ չը թոյլ տալ ծառայել և պաշտօնաշաններ ստանալ, կամ պարապել արդիւնաբերութեան որ և իցէ ճիւղով ինչտեղ կամենան։

Բոլոր դաւանութիւնները և ծիսակատարութիւնները ապահով պէտք է լինեն ինչպէս բոլոր բօլգարացիների նոյնպէս և օտարների համար և ոչ մի տրգելք չէ կարելի դնել զանազան դաւանութիւնների ոչ երարխիական կազմակերպութեանը և ոչ նրանց յարաբերութիւններին իրանց հոգևոր պետերի հետ։

Յօդ. 6) Բօլգարիայի ժամանակաւոր կառավարութիւնը մինչև օրգանական կանօնադրութեան մշակելը ռուսաց կօմիսարի ձեռքին կը լինի։ Թիւրքիայի կայսերական կօմիսարին, նոյնպէս ներկայ դաշնագիրը ստորագրող օտար պետութիւններից ad hoc նշանակած հիւպատոսներին կը յանձնվի օգնել նրան ժամանակաւոր կառավարութեան գործադրելու ժամանակ։ Եթէ նշանակած հիւպատոսների մէջ անհամաձայնութիւն պատահի, հարցը կը վճռէ մեծամասնութիւնը, իսկ եթէ անհամաձայնութիւն պատահի հիւպատոսների և ռուսաց կայսերական կօմիսարի, կամ թիւրքաց կայսերական կօմիսարի մէջ, այն ժամանակ ներկայ դաշնագիրը ստորագրող պետութիւնների ներկայացուցիչները Կ. Պօլսում կօնֆէրէնցիա կազմելով, կը յայտնեն իրանց վճիռը։

Յօդ. 7) Ժամանակաւոր կառավարութիւնը չէ կարող 9 ամսից աւելի տևել ներկայ դաշնագիրը հաստատելու օրից։

Երբ օրգանական կանօնադրութիւնը պատրաստ կը լինի անյապաղ կը սկսվի բօլգարական իշխանի ընտրութիւնը։ Հէնց որ իշխանը կը նշանակվի նոր կազմակերպութիւնը կը սկսէ իր ինքնավարութիւնը։

Յօդ. 8) Առևտրական և նաւագնացութեան պայմանագիրները նոյնպէս միւս դաշնադրութիւնները և համաձայնութիւնները, որոնց Բ. Դուռը կապել է օտար պետութիւնների հետ, և որոնք այժմ էլ ոյժ ունեն, բօլգարական իշխանութիւնը կը պահպանէ և նրանց մէջ այս կամ այն պետութեան վերաբերութեամբ ոչ մի փոփոխութիւն չի անվի առանց Բ. Դրան համաձայնութեան։

Բօլգարական իշխանութենից անցնող ապրանքներից ոչինչ հարկ չեն վերցնի։

Հպատակների և բոլոր պետութիւնների առևտուրը հաւասար իրաւունքներ կը վայելէ։

Օտար պետութիւնների հպատակների իրաւունքները և արտօնութիւնները նոյնպէս իրաւասութեան և հիւպատոսների պաշտպանութեան իրաւունքները և սովորութիւնները կը պահպանեն իրանց ոյժը, մինչև շահ ունեցող պետութիւնները չը տան իրանց համաձայնութիւնը նրանց փոփոխելու համար։

րիս վրա—այս ամենը չնչապատ են անում ինձ. ես վայր եմ ընկնում…

X

«Վեր կացէք, պարոն, սայլը լծված է.» ասաց անճոռնի ռուս լեզուով մի նոր սայլապանս։

Մութը սկսում էր փախչել արևելքից, որ տեսնվում էր իմ կեղտոտ պատուհանի միջով։

—Դու ես սայլապանս.

«Այո—СЪ!..»

Մի ժամից յետոյ ամեն բան պատրաստ դիտակը ձեռքս առած նստած իմ երրակում, որ թաչում էր դէպի հարաւ, դէպի իմ ծննդեան տեղին….

Ճանապարհը ձգվում է զուգահեռաբար գետին, տեղ մօտենալով և տեղ հեռանալով։

Ես նայում եմ ամեն կողմ. Վարդիկը կարծես ինձ է սպասում. գնում ենք, այս ձորը, այն բլրի վրայից, միւս ձորը, դարձեալ բլուր—չը կայ. Վարդիկին չենք պատահում։

Լոյսը բացվել էր։

Պ. սայլապանս, մի քիչ տեղ գնալուց յետոյ, սկսեց գլուխը առաջ ու յետ ձգել, որ մին դիպչում էր ծնկներիս, մին քիչ էր մնում դունչը կպցնէր ձիերի մէջքին… սա նշան էր որ անհոգ պարոնը գիշերվայ կիսատ թողած քունը լրացնում էր երրակի վրա…

Մենք գրեթէ ճանապարհի ¾ անցել էինք։

Առաւօտեան նորածին արեգակը վսեմօրէն շողշողելով լեռնային պարզ մթնոլորտի վրա լոյս էր արձակում դեռևս քնի մէջ խումփող աշխարհի երեսին։

Ձորս կողմում տիրում էր համօրէն անշնչութիւնը. սորան չփոթող էին գետի վշշոց, երրակի դղրդիւնը և զանգի ղողանջը, որ ասեղի ծայրի նման մտնում էր վշտացած սրտի խորքը…

Մի այլ փոքրիկ ծռվածքից յետոյ բացվեց մեր առաջև լայն հովիտը, որի միջով ցած էր վազում գետը, վերև բարձրանում ուղին։ Դիտակս աչքերիս չորս աչքով էի զննում շրջակայքս, որպէս պահանջում էր անխմանալի զգացմունքը…

Հեռու, մօտ 100 սաժէն, գետի կանաչ ափի վրա երևում է երկու մարդ։

Մի բան այդտեղ գրաւում էր իմ ուշադրութիւնը, որպէս և տխուր զգացմունք վրդովում սիրտս։

Նրանցից մինը ձեռքերը խաչած, միւսը ծրնկները բռնած որպէս սգաւորներ լուռ նստած են երկուսով։ Մօտներում գունդ արած վայր են ընկած ոչ թէ 2 այլ 3 թոռ…

Նրանց մէջ երկար ձգված էր մի ուրիշը որ չէր շարժվում և գլուխը ցած ընկած լինելով ոչ դէմքն էր երևում և ոչ կենդանական նշան յայտնում. Նա դ ի ա կ էր։

Մօտեցանք մի փոքր էլ։ Դիակապահները նայում էին մեզ, երբեմն էլ տխուր հայեացք ձըգում ի ր ա ն ց օ տ ա ր ո տ ի որսի վրա…

Մօտեցանք մի փոքր ևս, որից յետոյ ճանապարհը պէտք է հեռացնէր մեզ։

Մի աներևոյթ կարծես ուժի դրդմամբ հէնց սայլապանիս «стой!» գոռալն ու երրակից վայր ցատկելս մին եղաւ… Վազում եմ առանց ուշք դարձնելու յետևիցս «баринъ!… баринъ…!»

գոռող սայլապանի վրա…

Անհաբեկ եղած խեղճ դիապահները, որ ձկնորսներ էին, ձեռքերը խաչած վեր կացան տեղերից։

Առանց ուշք դարձնելու նրանց մի կողմ շըպրտեցի դիտակս և մօտեցայ դիակին։

Ի՞նչ եմ տեսնում… Աստուած իմ…

«Վարդիկ… ընկեր…»

XI

«Մանուչար… որդեակ…»

Սա մօրս ձայն էր. ես լսում եմ նրան անյուշութեան կապանքի մէջ…

Աչքերս լոյսի եկան, ուշքս ժողովեցի. այո, մօրս արցունքը, ես այդ զգացի, թրջում էր հետզհետէ տաքացող սառած երեսս…

Քաղաքից զարկած հեռագրիս ժամադրած օրից ուշանալով գթառատ ծնողս երկիւղ կրելով վարարած գետից ստիպել էր հօրս ընդ առաջ դուրս գալ իրան որդուն։

Վարդիկի անշունչ պատկերը փորձեց ուշագնաց լինել ինձ կրկին և կրկին, բայց յանկարծ աչքս ընկնելով հօրս մօտ սաղայէլի պէս կանգնած Սակուղին վրէժխնդրութեան կրակ ընկաւ սիրտս…

«Մանուչար, որդեակ, սիրտդ մի կորցնիլ. Աստուծու արածի դէմ յանցանք է վիճել…» ասում էր մայրս։

—«Բայց Վարդիկը. Վարդիկը… գոռում եմ ես։

Տէր-Սակուղը դողում էր. հայրս լուռ էր, լուռ էին և միւս հանդիսատեսները.

«Ես եմ նորա սպանիչը» ծունկ չոքած դըղջում էր Տէր-Սակուղը։

—Աստուծու օծեալը ծունկ չոքած իմ առաջ. վեր կաց, դատապարտեալ դու, ասացի ես. դու գնա Ամենադատի առաջև ծունկ չոքիր. նրանից խնդրիր քո աններելի մեղքի փրկութիւնը։

«Դու էլ, դու էլ շնորհիր քո թողութիւնը…» ասաց Տէր-Սակուղը։

Ես պատրաստ եմ եղբօրս սպանիչին թողութիւն շնորհել, բայց ոչ քահանային…

Հայրս էլ լաց էր լինում. նա իրան աւելի էր յանցաւոր գտնում։

Ահա ձեզ թողութիւն տվողը. ասացի ես արտասվելով և դէպի Վարդիկը. նրանից խնդրեցէք ամենքդ ձեր մեղքի ներումն…

Եւ ամենքս լալագին ծունկ չոքեցինք անպատ դիակի շուրջը…

XII

Չորս օրից յետոյ, երբ երկու անգամ կրկնված «հայր մեր» ասելով ամփոփվել էր Վարդիկի անմուրազ մարմինը սառը հողի կրծքում, երկու անգամ ասված «հայր մերը» զարդարանք եղաւ նրա թաղման, թէ և այդ էլ աւելի էր մի անմեղ հրեշտակին հանգիստ պարգևելու,—լսեցինք, որ Տէր Սակուղն էլ իր շունչն էր տվել Վարդիկի հոգէառին…

Հայրս էլ տխուր էր և տխուր էր անփոփ…

Գ. Պապեանց

Ներկայ դաշնագիրը հաստատելու օրից Բօլգարիան իր վրա կառնի Թիւրքիայի բոլոր պարտականութիւնները Ռուշչուկ-Վառնայի երկաթուղու վերաբերութեամբ։ Նախկին հաշիւների մասին պէտք է համաձայնվեն Բ. Դուռը, իշխանութեան կառավարութիւնը և յիշեալ երկաթուղու վարչութիւնը։

Բօլգարական իշխանութիւնը կարելութեան չափ կը փոխարինէ Բ. Դրանը նրա պարտականութիւնների մէջ Աւստրօ-Ունգարիայի և եւրօպական Թիւրքիայի մէջ երկաթուղիներ շինող ընկերութիւնների վերաբերութեամբ։

Այս հարցերը վճռելու համար հարկաւոր եղած դաշնադրութիւնները կը կապվեն Աւստրօ-Ունգարիայի, Բ. Դրան և բօլգարական իշխանութեան մէջ խաղաղութիւնը հաստատելուց յետոյ։

Յօդ. 11) Թիւրքիայի զօրքերը այլ ևս չեն մնայ Բօլգարիայի մէջ։ Բոլոր ամրոցները կը քանդվեն իշխանութեան հաշուով մի տարվայ ընթացքում, եթէ կարելի կը լինի, աւելի շուտ, տեղական կառավարութիւնը կը կարգադրէ ոչնչացնել նրանց և չէ կարող նորերը կառուցանել։ Բ. Դուռը իր ցանկութեամբ համեմատ կը գործածէ իրան պատկանող այն բոլոր պատերազմական նիւթերը և գործիքները, որոնք մնացել են Դունայ գետի վրա գտնվող ամրոցների մէջ, նոյնպէս այն առարկաները, որոնք մնացել են յունվարի 31-ի զինադադարի պայմանի համեմատ մաքրած Շումլա և Վառնա ամրոցների մէջ։

Յօդ. 12) Մահմետական կամ այլակրօն երկրագործները եթէ ցանկանան ապրել իշխանութիւնից դուրս կարող են պահպանել իրանց անշարժ սեփականութիւնը, նրանց կապալով տալ կամ կառավարութիւնը ուրիշ անձանց յանձնել։

Թիւրք-Բօլգարական մասնաժողովը կը վճռէ, թէ ինչպէս պէտք է կարգադրել այն կայք' ..., որոնք պատկանում են Բ. Դրան կամ ... դեւոր հիմնարկութիւններին։

Թիւրքաց կայսրութեան միւս մասերի մէջ ճանապարհորդող կամ բնակվող բօլգարացիները ենթարկված կը լինեն Թիւրքաց օրէնքներին։

Յօդ. 13) Բալկանների հարաւում կը կազմվի մի նահանգ «Արևելեան Ռումելիա» անունով, որը թէ քաղաքական և թէ պատերազմական գործերում Ն. կ. մ. սուլթանի անմիջական իշխանութեան տակ կը լինի։ Այդ նահանգը կունենայ վարչական աւտօնոմիա և քրիստոնեայ նահանգապետ։

Յօդ. 14) Բօլգարիան կազմում է Արևելեան Ռումելիայի հիւսիսային և հիւսիսարևմտեան սահմանները։ Նրա մէջ մտնում են հետևեալ սահմանական գծով շրջապատած երկիրները։

Սահմանագիծը սկսվելով Սև ծովի մօտ բարձրանում է մի առուակի հոսանքով, որի ափերի վրա գտնվում են Խօդջակիօյ, Սէլամկիօյ, Այվաջիկ, Քուլիբէյ և Սուձուլուկ գիւղերը, կտրում է Դելի-Կամչիկ դաշտը, գնում է Բելիբէից և Քեմհալիկից դէպի հարաւ և Հաջիմահալէից դէպի հիւսիս և անցնում է Դելի-Կամչիկով Ջենգեից $2^1/_2$ կիլօմետր բարձր։ Յետոյ սահմանը հասնում է Տեկենլիկի և Այդօս-Բրէձէի սարերին և ուղեկցում է նրան Կարնաբադ-Բալկան, Պրիսերիցա-Բալկան, Կազան-Բալկան սարերի միջով Կոտլայից դէպի հիւսիս մինչև Դեմիր-Կապու։ Յետոյ նա խառնվում է Մեծ Բալկանի շղթայի հետ և այդպիսով հասնում է Կօզիցայի բարձրութեանը։

Այդ տեղ սահմանագիծը թողնում է Բալկանեան սարերը և իջնում է ներքև Պիրտօփ և Դուզանցա գիւղերի միջով, որոնցից մէկը պատկանում է Բօլգարիային, միւսը Արևելեան Ռումելիային,—հասնում է Տուզլու-Դերէ առուին, ուղեկցում է նրան մինչև Ջմօվսկիօ-Դերէ անկման տեղը Պետրիչեվօ գիւղի մօտ թողնելով Արևելեան Ռումելիային 2 կիլօմետր տեղ, դարձեալ բարձրանում է Ջմօվսկօ-Դերէ և Կամենիցա առուների միջով, հետևում է ջրաբաժան գծին, յետոյ Վօինակի բարձրութեան վրա պտոյտ է անում դէպի հարաւ-արևմուտք, որտեղից ուղիղ գծով հասնում է աւստրիական գլխաւոր շոսէի 875 կէտին։

Սահմանագիծը ուղիղ կտրում է Իխտեման-Դերէի ջրաշեղջը, անցնում է Բօգդինօի և Կօրտուլօի միջով, յետոյ հասնում է ջրաբաժան գծին, որ հեռացնում է Իսկէրի և Մարիցայի ջրաշեղջերը, Կամուրլիի և Խաձըլեարի մէջ, ուղեկցում է այդ գծին Վելինա Մօգիլէի բարձրութեամբ մինչև 531 անցքը և վերջապէս Սիվրի-Տաշի և Կադիր-Տեպէյի մօտ հասնում է Սօֆիայի սանջակի կառավարչական սահմանին։

Ռումելիայի սահմանը բաժանվում է Բօլգարիայի սահմանից Կադիր Տեպէ սարի մօտ, հետևելով Մարիցա և Մեստա-Կարասու գետերի ջրաբաժան գծին։ Այդ տեղից սահմանը գնում է հարաւ-արևելեան և հարաւային ուղղութեամբ Դեսպօտօ-դագ սարով մինչև Կրուշօվա սարը։

(Կը շարունակվի)

ՀԱՅՈՑ ԽՆԴԻՐԸ

«Temps» լրագրի Բերլինի թղթակիցը յուլիսի 12-ից հաղորդում է Թիւրքաց Հայաստանի խնդրի վերաբերութեամբ կօնգրէսի կայացրած վճռի մասին հետևեալը. «Այսօր առաւօտեան, ես ձեզ հեռագրեցի, որ կօնգրէսի ցանկութեամբ աւելացվեցաւ նշանաւոր յօդուած այն յօդուածին, որի մէջ խօսվում է Թիւրքաց Հայաստանում մտցնվելու վերանորոգութիւնների մասին։ Այս յօդուածը երէկ քուէարկվեցաւ, բայց յետոյ կրկին վերաքննվեցաւ և ուղղվեցաւ։ Այսօր Թիւրքաց լիազօրները ցանկացան որ Հայաստանի մասին եղած յօդուածի յաւելուածը աւելի անորոշ ձև ունենայ, բայց մեր լիազօրները հասան այն բանին, որ յօդուածը ստացաւ աւելի ճիշդ և որոշ ձև, որը կը կրկնապատկէ նրա նշանակութիւնը։ Նրանց աջողվեցաւ մտցնել մի քանի խօսքեր, որոնց զօրութեամբ պետութիւնների դեսպանները ոչ թէ միայն իրաւունք ունեն հաշիւ պահանջել օտօմանեան կառավարութենից խոստացած վերանորոգութիւնների մասին, բայց և աւելի էական իրաւունք՝—հսկել իրանց հիւպատոսների և գործակատարների միջնորդութեամբ վերանորոգութիւնները մտցնելուն։ Ահա բոլորը, ինչ որ Ֆրանսիան կարողացաւ անել Հայաստանի համար, որի շահերը նա եռանդով պաշտպանում էր։

«Թիւրքերը սաստիկ կերպով հակառակվում են հայոց դելէգատների ներկայացրած նախագծին, այնպէս որ այս վերջինները ստիպված էին հրաժարվել իրանց առաջարկած նախագիծը ընդունել տալու յոյսից, որի մասին ես հաղորդում էի իր ժամանակին։

«Ահա այս նախագծի բնագիրը. «Հայերը պահանջում են, որ Հայաստանը Լիվանի պէս լինի կազմակերպված, հայ նահանգապետով (վալի) և համաձայն եւրօպական յանձնաժողովի մշակված կանոնների, որը պէտք է հսկէ այս կանոնների կատարելուն։ Թիւրքաց լիազօրները յայտնեցին, որ եթէ Թիւրքաց Հայաստանը ինքնավարութիւն կը ստանայ, այն ժամանակ նա կիսով չափ ռուսացած կը լինի։ Չեմ կարող դատել այս ապացոյցի ծանրակշռութեան վրա, բայց ինչպէս երևում է, նա անգլիական լիազօրներին և կօնգրէսի մեծամասնութեանը համոզեց։ Մի քանի ուրիշ յօդուածներ նոյնպէս վերաքննվեցան և ուղղվեցան այսօր։

«Թիւրքաց լիազօրները մինչև վերջին րօպէն աշխատում էին զանազան խորամանկութիւններով կորցրածից մի բան վերադարձնել Թիւրքիային, դաշնադրութեան յօդուածները խմբագրելու ժամանակ։ Բայց իշխան Բիսմարկը վերջ դրեց այս աշխատութիւններին, յայտնելով, որ կօնգրէսը անկարող է արդէն վճռած խնդիրներին վերադառնալ։

«Վերջապէս բոլոր մանրամասնութիւնները քննելուց յետոյ, վերջնական ձև որոշվեցաւ բոլոր յօդուածների համար, և այսօր երեկօյեան դաշնադրութեան ամբողջ օրինակը թագաւորական տպարանը ուղարկվեցաւ, ուր պէտք է գիշերով շարեն այդ բանը, որովհետև վճռված էր, որ լիազօրները ոչ թէ ձեռագիր, այլ տպված օրինակի վրա պէտք է ստորագրեն։»

ԱՆԳԼԻԱ

Լօնդօնից յուլիսի 8-ին «Indépendance Belge» լրագրին գրված մի նամակից քաղում ենք հետևեալը։

«Եթէ Կիպրոս կղզի Անգլիային տրվելու լուրը հաստատվի, լորդ Բիկօնսֆիլդ վերադարձած ժամանակ յաղթական հանդէսով կընդունեն նրան։ Արդէն մեծ պատրաստութիւններ են լինում փառաւոր ընդունելութեան համար։ Երբ հասնի Չարինգ-Կրօս, նրան այնտեղ կը ներկայացնեն շնորհակալութեան ուղերձ իր հայրենասիրական ջանքերի համար, որոնցով կարողացաւ պատերազմի քամբաղդութիւններից ազատել Անգլիային և նոյն ժամանակ պահպանել նրա ազդեցութիւնը որ ջնջված էր կարծվում։ Հուայտհօլի կայարանի շրջակայքում զանազան պատգամաւորութիւններ կը ներկայանան ընդունելու համար նրան ուրախութեան աղաղակներով։ Երբէք ոչ մի իշխան ոչ մի կայսր այսպիսի օվացիայով չէ ընդունվել Լօնդօնում։

«Ֆինանսների կանցլէր Ստաֆֆորդ Նորթկօտի պատահածը այնպիսի ծանր հետևանք չէ ունեցել ինչպէս պատմում են։ Ճակատը սաստիկ կերպով վարկվել է մի պատուհանի փեղկին Ֆինանսների պաշտօնատան մէջ և թէպէտ վտանգը այնչափ մեծ չէ, բայց մինչև մի քանի օր չի կարողանայ գործով պարապել։ Բժիշկը պատուիրել է բոլորովին դադարել գործերից մինչև մէկ շաբաթ և սենեակից դուրս չը գնալ։ Հարուածը շատ սաստիկ է եղել, այնպէս ուշքից ընկած և արիւնաթաթախ տարածված է եղել գետին երբ եկել են նրան վերկացնելու։

«Ազատականները գոհ են Ֆլինտում և Միդդլէզօրուգում եղած ընտրութիւններից, ոչ թէ նրա համար որ յաղթող եղան այդ ընտրութիւնների մէջ, այլ ցոյց տուեցին իրանց հակառակորդներին թէ իրանց ույժերը բաժանված չեն, թէ միացած և կազմակերպված են և թէ որոշեալ ժամանակում պատրաստ են աւելի մեծ կռւի, քան թէ մասնաւոր ընտրութիւնների մէջ եղած այս մրցումը։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կօնգրէսի վերջին նստին շուտով ներկայացնելու համար ամբողջ դաշնագրի օրինակները տպագրել են մագաղաթի վրա։ Մինչև այժմ սովորութիւն էր որ դաշնագիրների ձեռագիր օրինակները ստորագրվում էին։

—Կօնգրէսը հրահանգ է տուել Կ. Պօլսում գտնված դեսպաններին որ Բ. Դրան հետ համաձայնվելով մի մասնաժողով կազմեն Բօդօպի ապստամբութիւնը զսպելու համար։

—Վիէննայի Politische Correspondenz» լրագրին Աթէնքից գրում են յուլիսի 5-ից հետևեալը. «Վերջին պատերազմները Կրիտ կղզու վրա աւելի նշանաւոր էին, քան թէ կարելի էր հեռագիրներից եզրափակել։ 400-ից աւելի Թիւրքեր կոտորվեցան, և 170 մարդիկ պակասեցան ապստամբների գունդերից։

—Լրագիրները հաղորդում են, որ Հռոմում յուլիսի 15-ին կայացած կօնսիստօրիայի ժողովի մէջ, պապը շատ եպիսկոպոսներ ձեռնադրեց Իտալիայում և ուրիշ երկիրներում և մի քանի եպիսկոպոսներ նշանակեց in partibus։ Նա նոյնպէս գաղտնի գրութիւն կարդաց հռոմէական կղերի յարաբերութեան մասին իւրաքանչիւր տէրութիւնների մօտ և բացատրեց իր գործողութեան եղանակը, խնդրելով կարդինալների կարծիքը այս բանի մասին։ Շուտով մի քանի վարդապետներ կուղարկվին Բօսնիա և Հէրցէգօվինա, այնտեղ ծուխեր և թեմեր հիմնելու համար։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՕՆԴՕՆ, 14/26 յուլիսի։ Կուէն ներկայացրեց համայնքների ժողովին մի խնդրագիր, որ կազմած էր հիւսիսային քաղաքների և Լօնդօնի անուանի մարդկերանցից և որով խնդրվում է յայտնել լորդ Բիկօնսֆիլդին մեղադրված։ Բօրկ, պատասխանելով Գլադստօնին, ասաց, որ հակառուսական մեմօրանդումի հրատարակելը առանց միւս դօկումենտների անկարելի է։ Անհրաժեշտ է պետութիւնների համաձայնութիւնը խնդրել նրա հրատարակելու համար։ Մի արդէն ստացած պատասխանը բացասեց համաձայնութիւնը տալ։

ԼՕՆԴՕՆ, 12/24 յուլիսի։ Վիկտօրիա թագուհին շնորհեց մարկիզ Սալիսբիւրիին «ծրնրակապի» շքանշանը։ «Times» լրագրի Փարիզի թղթակիցը հաղորդում է իր երկար խօսակցութիւնը Գամբետայի հետ, որ առհասարակ հաւանութիւն է տալիս Բերլինի դաշնագրին և նրան համարում է նշանակված խզել երեք կայսրների միութիւնը։ Այժմ Ֆրանսիայի և Անգլիայի օգուտները միանման են և ֆրանս-ռուսական քաղաքականութիւնը երկար ժամանակներով անհնարին է դառնում։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 յուլիսի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 97 ր., երկրորդ 96 ր., երրորդ 96 ր., չորրորդ 95 ր. 75 կ., ներքին առաջին 5% փոխառութեան տոմսակը արժէ 235 ր. 50 կ., երկրորդ 235 ր., արևելեան 94 ր., ոսկի 7 ր. 78 կ.։ Ռուսաց մի րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25,56 պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Գերմանիայի վրա արժէ 218 մարկ 25 ֆէն., Ֆրանսիայի վրա 267 ֆրանկ։ Տրամադրութիւնը թոյլ է, վերջը ամրանում է։ Ամերիկայի կերօսին 320, հօկտեմբեր և յունվար ամիսների համար 290։

ԱԹԷՆՔ, 15/27 յուլիսի։ Հերքելով ուրիշ յունաց լրագիրներից հաղորդված լուրերը, մինիստրութեան օրգան, «Էտնիկօս Պրիզմա» լրագիրը հրատարակեց մի հաղորդութիւն, որ Բ. Դուռը հակումն է ցոյց տալիս ի նըկատի առնել Յունաստանի ցանկութիւնը սահմանները ուղղելու մասին և տրամադրված է, համեմատ կօնգրէսի միաձայն ցանկութեան, խաղաղական վերջ տալ այդ գործին։

ԲՐՕԴԻ, 17/29 յուլիսի։ Այսօր աւստրիական զօրքերը անցան սահմանները, կատարեալ կարգը պահելով և չը պատահելով ոչ մի արգելքի։

ՍԵՓԱԿԱՆ ԹՂԹԱԿՑԻՑ

ԷՐԶՐՈՒՄ, յուլիսի 17-ին։ Այստեղ սկսվեցան շուքերը։ Ասենիզացիական յանձնաժողովի աշխատանքները բարերար ներգործութիւն ունեցան Էրզրումի առողջական դրութեան վրա։ Հայոց խնդրի վերաբերութեամբ կօնգրէսի վճիռը, Փոքր-Ասիայի վրա Անգլիայի գերիշխանութիւնը և տեղական քրիստոնեայ ազգաբնակութեան ապագայ վիճակի անորոշ ձևակերպութիւնը՝ յարուցին այստեղ ընդհանուր վրդովմունք։ Լուր կայ որ հայոց ազգաբնակութիւնը պատրաստվում է ներկայացնել Ռուսաստանին մի համակրական ուղերձ։

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Ինձ յանձնված լինելով ԱԳՈՒԼԻՍԻ ԵՐԿՍԵՌ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐ վարձել, խնդրում եմ ցանկացողներին պայմանների մասին խօսելու դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատունը. իսկ օտարաքաղաքացիք կարող են իրանց ցանկութիւնը յայտնել նամակով: Անյարմար համարվածներին չի պատասխանվի:

Յ. Մէլիք-Յակոբեանց

Վերին-Ագուլիսի երկսեռ դպրոցների համար պահանջվում է երեք վարժապետ, առաջինը ռուսաց լեզուի համար, երկրորդը Թուաբանութեան համար, իսկ երրորդը աշխարհագրութեան, ընդհանուր պատմութեան և բնական գիտութեան համար: Ցանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրատանը պ. Մէլիք-Յակոբեանի մօտ պայմանների մասին խօսելու, որը յիշեալ դպրոցների հոգաբարձութեան կողմից այս իսկ յանձնարարութեամբ ուղարկված է Թիֆլիս:

Հոգաբարձու Մինաս Արասխանեանց

Պերճ Պռօշեանցը յայտնում է իր «ԿՌՈՒԱԾԱՂԻԿ» վիպասանութեան յարգոյ բաժանորդներին, որ գիրքը դուրս կը գայ մինչև օգոստոսի վերջը և այն ժամանակը ամեն ոք կը ստանայ իր համարը:

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ յայտնում է, որ Քաղաքային բժշկական հիմնարկութիւնների կանօնադրութեան բժշկական բաժնի կանօնների 83 համեմատ հիւանդները ընդունվում են հիւանդանոցում ամեն օր, ամառ 7-ից, իսկ ձմեռը 8-ից մինչև 10 ժամը, բացի այն դէպքերից, երբ ընդունելութիւնը չէ կարելի յետաձգել: 2—3

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԵՈՒՄ ԳՏՆՎՈՂ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ծախվում են ՍՊԻՏԱԿ ԲՈՒՄԱԶԷՅԱ վինուորականների շորերի համար արշինը 1 ր. և բարձր, ՈՒԻՆՍԻ շորերի համար և ՊԱՐՈՒՍԻՆ արշինը 50 կ., ՓՕՇԻՆԵՐ տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ և ԽԻՆԱՅԻ ԲԱԼԶԱՄԵՆ (իւղ) $1^1/_4$ ր., ՍԱՊՕՆ 10 կ. և բարձր, ՅԻՏՐԱԴ մագնեզի $1^1/_2$ ր., ԲԻՍԿՎԻՏՆԵՐ 1 ր., և բարձր, ՖԻԼՏՐՆԵՐ 4-40 ր., երկաթեայ մահճակալներ 5 ր. և բարձր, սղոցներ 50 կ. և բարձր, ճանապարհի ԱՄԱՆՆԵՐ դիւժինը 3 ր., ԳՐԻՉՆԵՐ արգը 15 կ. և բարձր, ՐԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ 6 ր. և բարձր 1000 սուեղ 80 կօպէկ, արական ԹԱՄԲԵՐ 40 ր. և բարձր. ԻԳԱԿԱՆՆԵՐ 70 ր. և բարձր, ծածկոցներ, մակինտօշներ, երեխաների շորեր 4 ր. և բարձր, հիանալի վեբարկուներ 12 ր. և աւելի, վերականգնող ՄԱԿՄԱՍՏԵՐ 2 ր., կողպէքներ և պօղնօսներ 10 կ. և բարձր, ռոմ, կօնեակ, պօրտ-վէյն, խերես և անգլիական օղի $1^1/_2$ ր., ՊԱՆԻՐ չեստեր 60 կ. և բարձր: Շուտով կը լինի լաւ թէյ 1 ր. ֆունտը:

15—20

ՀԱՒԱՔՈՒՄ ԵՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ որոնց նշանակութիւնը և արժանաւորութիւնը մեր ազգի համար մանրամասն կը բացատրեմ իր ժամանակին: Առ այժմ 300-ի չափ հաւաքած ունենալով՝ դիմում եմ դէպի մեր բանասէրները խոնարհաբար խնդրելով աւելի մօտ ծանօթալ ժողովրդի հետ, նրանցից հաւաքեն և ուղարկեն ինձ մանաւանդ բուն ազգային հանելուկները, որոնց հետ պէտք է լինի հանելուկների ԴԺՈՒԱՐ ԲԱՌԵՐԻ ԵՒ ՄՏՔԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ: Աշխատութիւնը չը խնայեցողների անուն և ազգանունները կը տպագրուին գրքում և կուղարկվեն նրանց համար մի մի օրինակ ձրի:

Գրիգոր քահանայ Մանդակունի:

Իմ հասցէն՝ Тифлисъ. Авлабаръ. священику Теръ Григору Мандакуни.

ՄԱԳԱԶԻՆЫ ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЕМЪ

ПО ОЧЕНЬ ДЕШЕВЫМЪ ЦѢНАМЪ

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРЦРУНИ.

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԵՈՒՄ

ՇԱՏ ԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ ՎԱՐՁՈՎ ԵՆ ՏՐՎՈՒՄ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐԸ

Երևանայ սուրբ ԳԱՅԵԱՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ԴՊՐՈՑԻ երեք դասատան համար հարկաւոր են մի ՈՒՍՈՒՑԻՉ շաբաթական 24 դասով ռուսաց լեզուից երկրորդ դասատնում, Թուաբանութենից, աշխարհագրութենից և ընդհանուր պատմութենից, և մի ԿԱՐԳԱՊԱՀ ՎԱՐԺՈՒՀԻ շաբաթական 16 դասով ռուսաց լեզուից պատրաստական և առաջին դասատների և ձեռագործութեան համար իւրաքանչիւրը տարեկան 500 րուբլ ռոճիկով. ցանկացողները թո՛ղ շտապեն յայտնել դպրոցի տեսչութեան այս հասցէով.—Въ Эривань Протоіерею Іосифу Мелянцу.

3—3

КОНТОРА ГАЛЛЕРЕИ АРЦРУНИ

ОТКРЫТА КАЖДЫЙ ДЕНЬ КРОМѢ ВОСКРЕСНЫХЪ ДНЕЙ отъ 9 часовъ утра до 2 часовъ пополудни

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԵԱՅԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

ԲԱՑ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9 ժամից մինչև 2 ժամ կէսօրից յետոյ բացի ԿԻՐԱԿԻ օրերից:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄԸ ԶԱՔ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

1. ԵԻՏՈՒՇԵՎՍԿԻ.—ժողովածու Թուաբանական խնդիրների յարմարեցրած հայ ուսումնարանների համար I մասն—ամբողջ Թւեր, 3-դ տպագրութիւն հիմնական փոփոխութիւններով և յաւելուածներով. փոխադրութիւն Մարտ. Սիմէօնեանց: 1878 թ. գինն է հատով առնողների համար 50 կ. գումարով—45 կ.:
2. ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ առաջին տարի—գրել և կարդալ աշխատասիրութիւն Ղ. Աղայեանցի, գինն է 15 կ.:
3. ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ ծնողաց և ուսուցիչների համար—Ղազար. Աղայեանցի. գինն է 20 կ.:

ՅՈՒԼԻՍԻ 19. Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ց Ո Յ Ց ԹԻՖԼԻՍ 1878.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Յուլիսի 18-ին)	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլուիմպերիալը)	8	5
Հին 82 պր. մ. արծ. 1000 մ.	1500	—
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 „	1300	—
Վիգրիշնի 5% առաջի փոխառութեան տոմ. 100 »	233	—
Երկրորդ 5% վիգրիշնի »	235	—
Մարսելի կուրսը 237—	100	—
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի վրա.	10	67
Վենայի կուրսը ամէ 112 գլ.	121	—
Դուբեժի բարաթը.	5	90
Առևտրական բանկի ակցիան 200 մ.	300	
Փօթի Թիֆլիսեան երկաթուղու ակցիան 125 մ.	125	—
Շաքարը բրօցկու	7	80
„ միւս տեսակը	7	70
„ չաքարաւազը	6	20
„ տրանզիտը	6	50
„ մաքուր վճարած	12	—
Բամբակը Երևանու Ամերիկայի սերմից	8	50
Միւս տեսակը հին սերմից	7	50
Բուրդը Թուշի	8	—
„ Թարաքամի	4	20
Ալիւր Շորագալու	1	40
„ Երևանի	—	—
Գարին	1	20
Մոմը բնաճարպի (стеар.)	13	20
Մետաքս Նուխվայ	180	—
Կախեթունը	100	—
Կոկոնը Նուխվայ (բոժ.)	45	—
Ֆրեգոնը (լաւը) Ագուլեաց	55	—
Կոֆէն մօկօի	27	—
„ լևվանի	22	—
„ մարտինկօյինը	20	—

ՀԵՌԱԳԻՐ

	Ր.	Կ.
Կովկասի և Անդրկովկասի քաղաքները	1	
Ռուսաստան	2	
Աւստրիա	3	
Անգլիա	4	
Գերմանիա	2	88
Ֆրանսիա	3	75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

(Վէրայի վրա № 38)

Ծննդկանների ընդունելութիւնը ցերեկվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ, որը 50 կօպէկ վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ: Առանձին սենեակներում ամիսը 30 — 50 րուբլ: Կանանց հիւանդութիւնների բաժանմունքի մէջ վարձը ընդհանուր սենեակում 18 րուբլ, իսկ մասնաւոր սենեակներում 30 րուբլ ամսական:

Երթևեկ հիւանդ կանանց և երեխաների ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, $9^1/_2$ մինչև 11 ժամ առաւօտեան: Բժշկապետ Աստւոյ:

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 9 ժամին 21 րօպէ առաւօտեան: Մինչև Միխայլօվօ (խառն գնացքը) երեկոյեան 5 ժամ. 18 րօպէ:

	առաւօտ.	երեկոյեան
Թիֆլիսից	9. 21	5. 18
Գօրի	11. 58	9. 43
Միխայլօվօ	1. 29	11. 57
Րիօն	6. 47	
Փօթի	9. 40	

	առաւօտ.	
Փօթիից	9. 13	
Րիօն	12. 13	
Միխայլօվօ	5. 39	1 37
Գօրի	7. 5	4 8
Թիֆլիս	9. 31	7. 56

Թիֆլիս գալիս է առաջին գնացքը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկրորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ	90	68	38
Գօրի	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ	5. 22	3, 92	2, 18
Րիօն	9.	6. 75	3. 75
Փօթի	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ամեն տեսակ թէ նամակներ, թէ լրագիրներ և թէ ծանր փօստ ամեն տեղ ուղարկելու, ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կէսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7: Իսկ կիրակի օրերը հասարակ նամակներ մինչև 10 ժամ առաւօտեան և 3—7 երեկոյեան:

Ռուսաստանից և Արտասահմանից փօստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր: Բագուի տրակտից՝ երեքշաբթի և շաբաթ օրերը: Երևանի տրակտից՝ երկուշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ: Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր: Նուխու տրակտից՝ չորեքշաբթի և կիրակի: Բէլիկլիւչի տրակտից՝ երեքշաբթի և շաբաթ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ	կօպ.
Բաց նամակը արժէ	4
Ռուսաստան և Եւրոպայի բոլոր երկիրները նամակը արժէ	8
Ամէրիկա	8
Պարսկաստան	8
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտ 9 ժամից մինչև 1 կէսօրից յետոյ:

Երկուշաբթի. վէրմիշէվ և Գօրալեվիչ ներքին հիւանդութիւններ, Քուչաբեանց վիրաբուժական և ականջի հիւանդութիւններ:

Երեքշաբթի. վէրմիշէվ ներքին հ. Բէյխ աչքի հ. 9—11 ժամ, Ա. Բախուտօվ կանանց, երեխաների հ. և մանկաբարձութեան:

Չորեքշաբթի. վէրմիշէվ ներքին հ. Բակստ կրծքային և ջղային:

Հինգշաբթի. վէրմիշէվ ներքին հ. Գավրօնսկիյ կանանց և մանկաբարձութեան, 9—10 ժամ, Բակստ վեներական և կաշու հ. Օբրէխտ ատամնացաւեր:

Ուրբաթ. վէրմիշէվ ներքին հ. Բախուտօվ մանկաբարձութեան, կանանց և երեխաների հ. Քուչարեանց սիֆիլիտական և միզային գործարանների հ.

Շաբաթ. վէրմիշէվ ներքին հ. Բէյխ աչքերի հ. Բակստ կրծքային և ջղային հիւանդութիւններ:

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—

—ԹԷԼԱՒ. Ա. Ք. Ս. «Մշակի» № 110 ուղարկեցինք այժմ թէլաւի բոլոր բաժանորդներին: Այդ համարը, այո, չէր ուղարկված, միւսները ուղարկված են:

—ՀԻՆ-ԲԱՅԱԶԷԹ. Մ. Տ. Պ. Ստացանք յօղուածը, կը տպենք, եթէ նախկին յօղուածների պէս յարմար կը գտնենք:

—ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ. *** Նամակ կը տպենք հետևեալ համարներից մէկում:

—ՆՈՒԽԻ. Թ. Ս. Թ. Հասցէն կը փոխենք:

—ՔՈՒԹԱՅԻՍ. Դ. Ք. Ե. Որքան էլ սրտով կամենայինք ձեր ուսումնարանին մի ծառայութիւն անել, այդ առաջարկութիւնը չենք կարող ընդունել. պատճառները ձեզ յայտնի պէտք է լինին:

Дозволено Цензурою 18 Іюля 1878 г. Тифлисъ

Типографія Мартиросіанца

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ